

All-Archeo bvba

Archeologisch onderzoeksbureau

Archeologische diepteprospectie

Dikkelvenne – Kouterstraat

Rapporten All-Archeo bvba 001

Natasja Reynolds en Jordi Bruggeman

Opdrachtgever:
De Pessemier H & V
Beerlegemsebaan 88
9630 Zwalm

Bornem
2009

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 001

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2009/335
Datum aanvraag: 26/10/2009
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Gavere, Kouterstraat

Opdrachtgever: De Pessemier H & V, Veronick De Pessemier, Beerlegemsebaan 88, B-9360 Zwalm
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Koningin Astridlaan 131, B-2880 Bornem
Terreinwerk: Natasja Reyns en Jordi Bruggeman
Administratief toezicht: Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed, Nancy Lemay, Gebroeders Van Eyckstraat 4-6, B-9000 Gent

Rapportage: All-Archeo bvba
Topografische opmeting: Landmeter-expert Peter Hoefman
Determinaties: drs. Jordi Bruggeman en dra. Natasja Reyns; lithisch materiaal: drs. David De Wilde

All-Archeo bvba
Koningin Astridlaan 131
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

© All-Archeo bvba, 2009

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde de afdeling Onroerend Erfgoed Vlaanderen van het Agentschap Ruimtelijke Ordening.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 BESCHRIJVING PROJECT	7
2.1 Situering.....	7
2.1.1 Algemeen.....	7
2.1.2 Landschappelijke context.....	9
2.1.2.1 Topografie.....	9
2.1.2.2 Hydrografie.....	10
2.1.2.3 Bodem.....	11
2.1.2.4 Geologie.....	12
2.1.3 Historische en archeologische context.....	12
2.1.3.1 Historische gegevens.....	12
2.1.3.2 Voorgaand archeologisch onderzoek.....	14
2.2 Aard van de bedreiging.....	15
2.3 Werkwijze.....	15
2.3.1 Toegepaste methoden & technieken.....	15
2.3.2 Getallen.....	16
3 RESULTATEN.....	17
3.1 Opbouw van de bodem en gaafheid van het onderzoeksgebied	17
3.2 Archeologische vondsten.....	17
3.2.1 Metaaltijden.....	18
3.2.2 Romeinse Tijd.....	18
3.2.3 Middeleeuwen en nieuwe tijd.....	18
3.2.4 Onbepaalde periode.....	18
3.3 Archeologische sporen.....	19
3.3.1 Site 1 – Houtbouw – Onbepaalde periode.....	19
3.3.2 Site 2 – Bewoningssporen – Ijzertijd en Romeinse tijd (?).....	19
3.4 Besluit.....	22
4 WAARDERING.....	23
4.1.1 Site 1 – Houtbouw – Onbepaalde periode.....	23
4.1.2 Site 2 – Bewoningssporen – Ijzertijd en Romeinse tijd (?).....	23
5 AANBEVELINGEN.....	25
6 BIBLIOGRAFIE.....	27
6.1 Publicaties.....	27
6.2 Websites.....	27
7 BIJLAGEN.....	29
7.1 Lijst van afkortingen.....	29
7.2 Glossarium.....	29
7.3 Archeologische periodes.....	29
7.4 Inventarislijsten.....	29
7.5 Opgravingsplannen.....	29

1 Inleiding

Naar aanleiding van de uitbreiding van een zandontginning door De Pessemier H & V in de Kouterstraat in Dikkelvenne, Gavere, achtte het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed voorafgaand een prospectie met ingreep in de bodem, door middel van proefsleuven, noodzakelijk. Indien hierbij sites zouden worden aangetroffen, moeten deze in de toekomst volledig onderzocht worden.

Deze opdracht werd op 9 oktober 2009 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk liep van 17 november tot 21 november 2009, onder leiding van Natasja Reyns. De verwerking van de onderzoeksresultaten vond plaats van 23 november tot 26 november 2009, waarvan dit eindrapport onder meer het resultaat is. De eindvergadering met de betrokken partijen vond plaats op 2 december 2009.

De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen, zodat een advies wordt uitgebracht over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied, of bepaalde zones hierbinnen en het definiëren van eventuele sites die in de toekomst volledig onderzocht dienen te worden alvorens die zones vrijgegeven kunnen worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed.

2 Beschrijving project

2.1 Situering

2.1.1 Algemeen

Het onderzoeksgebied is gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen, gemeente Gavere, deelgemeente Dikkelvenne (Fig. 1), Kouterstraat, percelen 399c, 401a en 403a (kadaster Gavere, 5de afdeling, sectie A). Het gebied beslaat een oppervlakte van 2,48 ha en was voor de aanvang van het archeologisch onderzoek begroeid met maïs, die gedorst was.

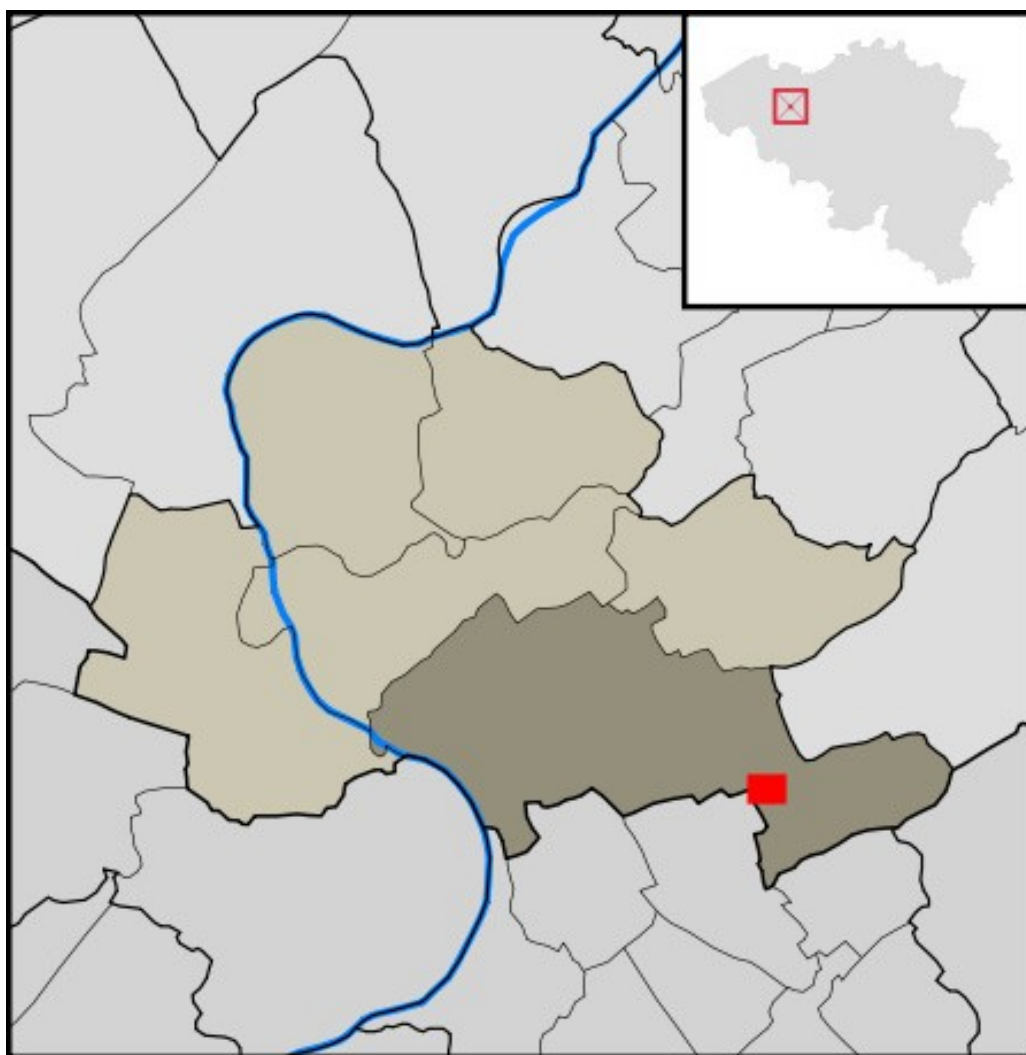

Fig. 1: Situeringsskema onderzoeksgebied (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:DikkelvenneLocation.svg>)

De Kouterstraat in de zuidoostelijke uitloper van de deelgemeente Dikkelvenne vormt de grens met het ten oosten gelegen Beerlegem, deelgemeente van Zwalm. In het zuiden is de Zwalmse deelgemeente Dikkele gelegen en in het oosten Scheldewindeke, deelgemeente van Oosterzele.

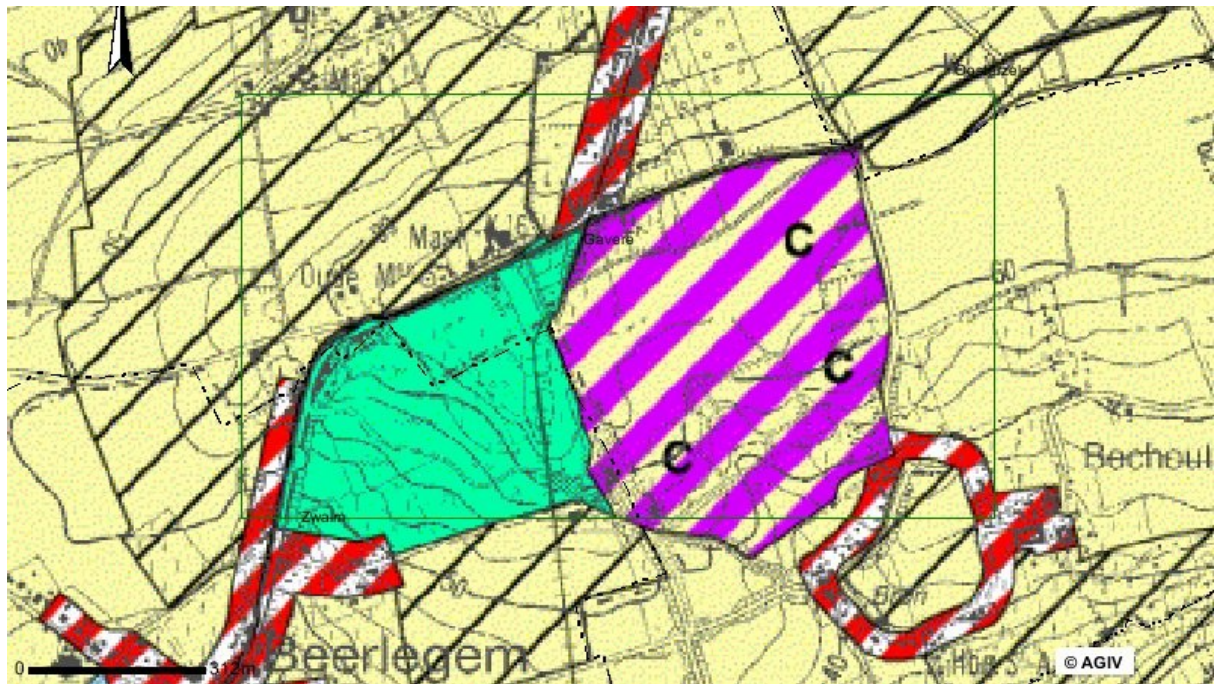

Fig. 2: Gewestplan met ontginningszone in paarse arcering (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/gwp>)

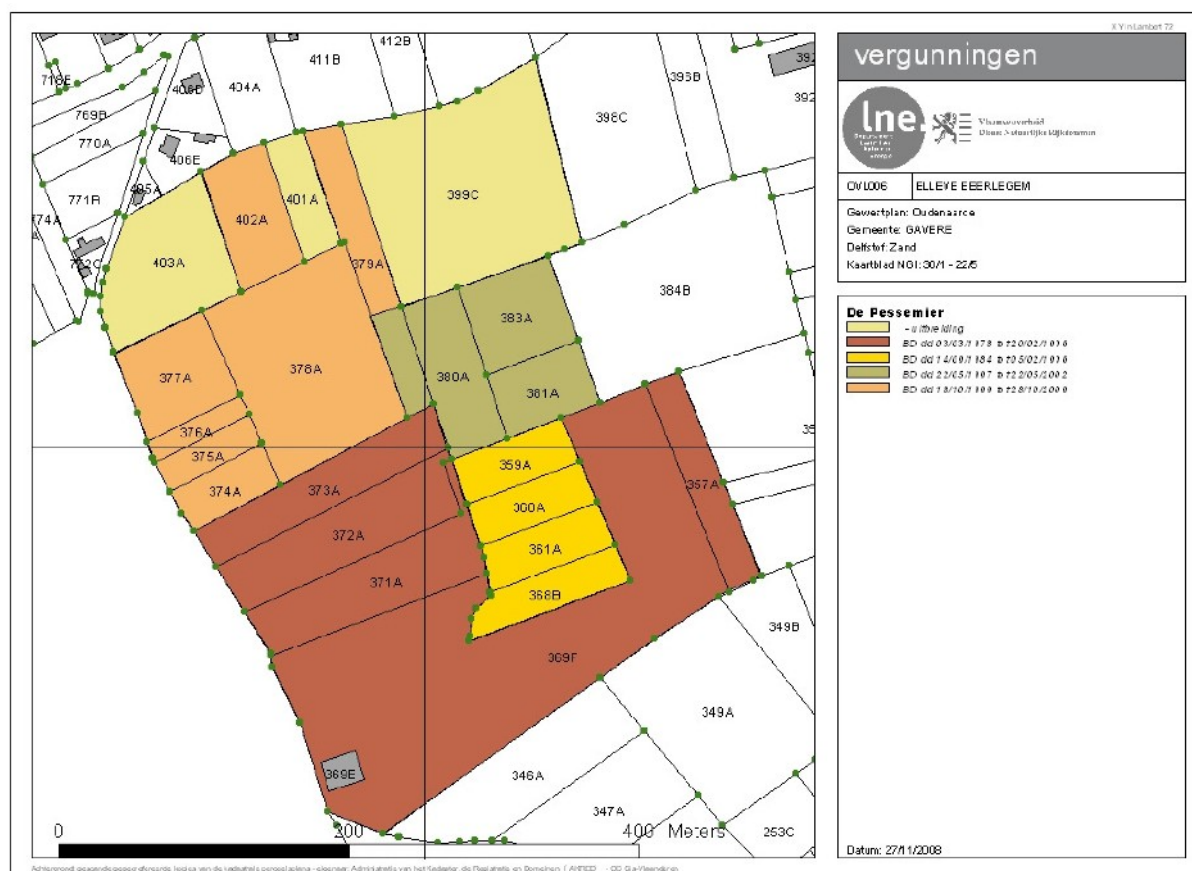
Het terrein is volgens het gewestplan gelegen in ontginningsgebied met nabestemming agrarisch gebied (Fig. 2). Het wordt in het noorden begrensd door een nu niet meer zichtbare landweg (Aarden weg) en bewoning en in het westen door de Kouterweg. Ten zuiden is de huidige ontginningszone gelegen (Fig. 3).

Fig. 3: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

Het onderzoeksgebied betreft drie niet-aaneengesloten percelen (Fig. 4), allemaal in het noorden begrensd door de *Aarden weg*. Een eerste perceel (403A) wordt verder langs het westen ingesloten door de *Kouterstraat* en in het oosten door een deel van het ontginningsterrein, niet onderworpen aan het hier uitgevoerde onderzoek.

Het tweede te onderzoeken perceel (401A) wordt in het oosten gescheiden van het eerste te onderzoeken perceel door het net genoemde deel van de ontginning. Beide percelen worden in het zuiden begrensd door de huidige ontginning. Het laatste perceel (399C) dat onderzocht werd, ligt ten oosten van het vorige, gescheiden door opnieuw een niet te onderzoeken deel van de zandontginning. De andere zijde wordt omgeven door landbouwgrond.

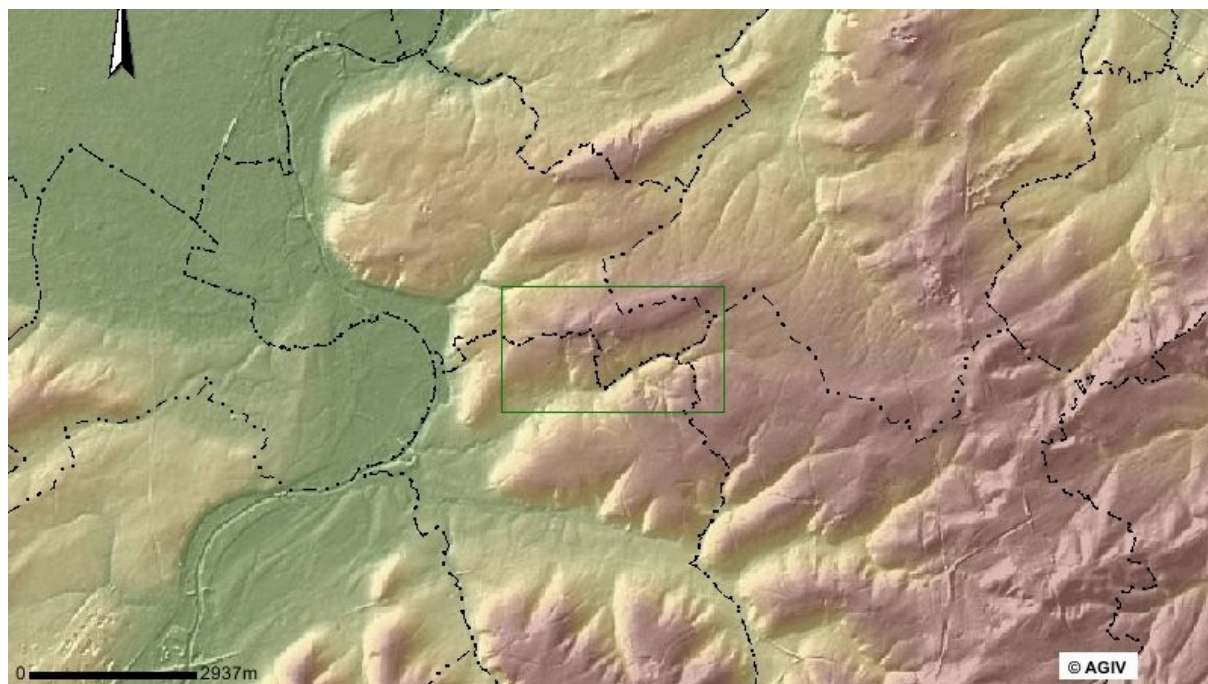

Fig. 5: Digitaal hoogtemodel (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/dhm/>)

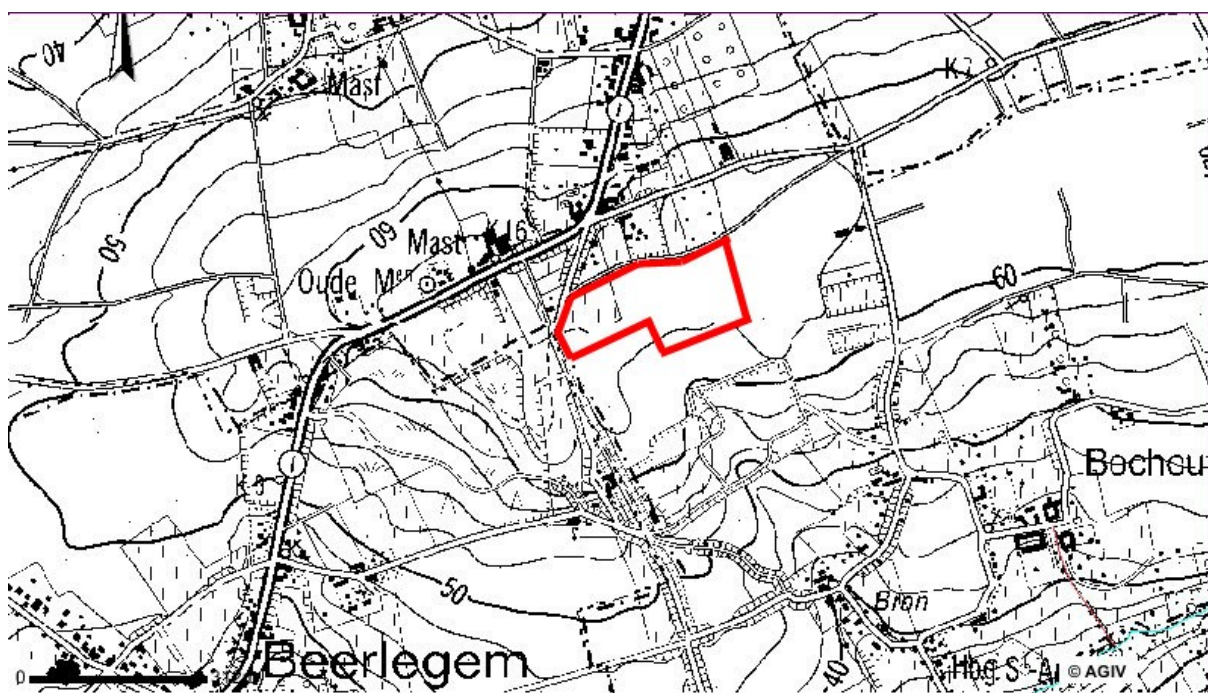

Fig. 6: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/dhm/#>)

2.1.2.2 Hydrografie

Op vlak van hydrografie behoort het onderzoeksgebied tot het Boven-Scheldebekken. Het is gelegen tussen de *Stampkotbeek* in het zuidoosten en de *Boeversbeek* in het noordwesten, die

beide uitmonden in de Schelde, op ca. 2 km ten westen van de onderzoekszone (Fig. 7). Het grondwater bevindt er zich op een diepte van ca. 11,15 m (49,66 m TAW).¹

Fig. 7: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

2.1.2.3 Bodem

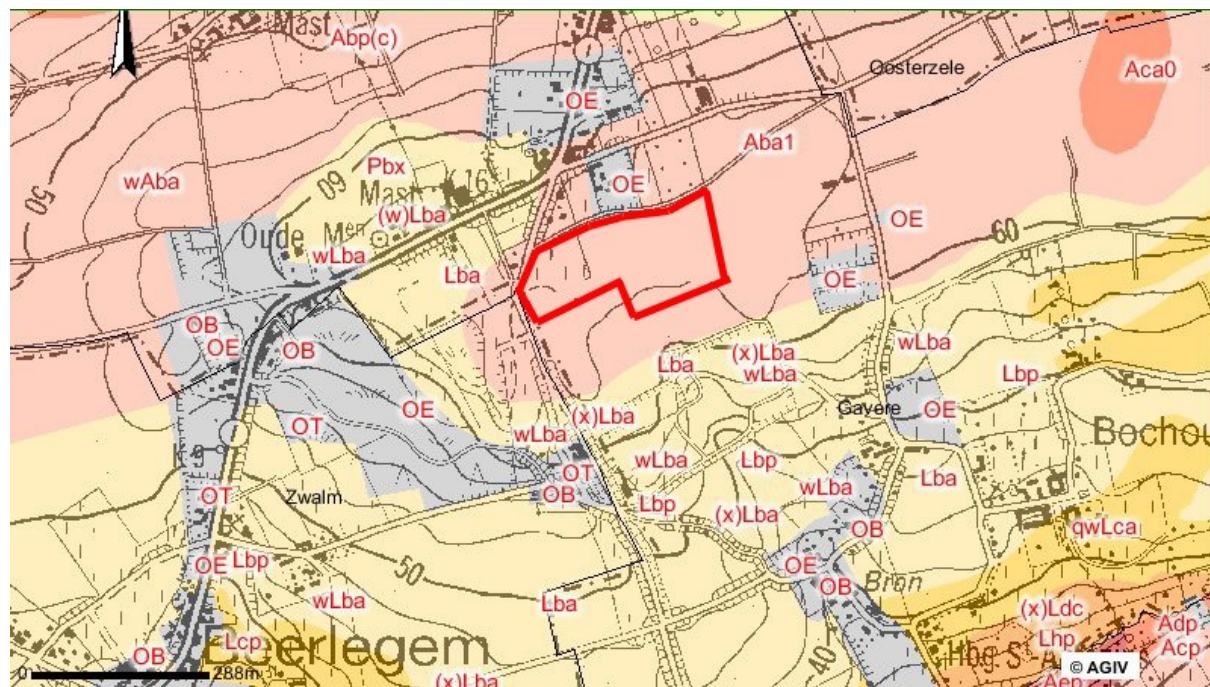

Fig. 8: Bodemkaart (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>)

1 MVG – Afdeling Geotechniek, 1996: Boring GEO-96/83-B1.

Het onderzoeksgebied is gelegen in de zandleemstreek. De bodem bestaat uit een droge leembodem met textuur B horizont (Fig. 8). Onder de teelaarde bevindt zich een lemige deklaag die, samen met de teelaarde een dikte heeft van ca. 2 m. Daaronder bevindt zich ca. 10 meter zand, namelijk de laag die ontgonnen zal worden.

2.1.2.4 Geologie

Op geologisch vlak (Fig. 9) behoort de te ontginnen zone tot de Formatie van Gent, lid van Vlierzele en op een grotere diepte (vanaf 10,5 m) lid van Pittem (Paniseliaan).²

Fig. 9: Profiel zandgroeve (All-Archeo bvba)

2.1.3 Historische en archeologische context

2.1.3.1 Historische gegevens

Volgens historische bronnen zouden monniken die de regel van de H. Benedictus aangenomen zouden hebben zich, ten tijde van Karel de Grote, gevestigd hebben in Dikkelvenne. De eerste abt van deze gemeenschap zou er een kerk gebouwd hebben, die later uitgroeide tot de Sint-Pietersabdij in Dikkelvenne.³

Later in de geschiedenis kan gebruik gemaakt worden van kaartmateriaal, voor specifieke informatie met betrekking tot het onderzoeksgebied. Volgens de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), was het onderzoeksgebied in die periode onbebouwd (Fig. 10). Volgens de kaart zijn vlakbij wel twee molens gelegen, de *Moulin de Dikkelvenne* en de *Moulin de Berlegghem*, en is verder ook de *Keursen Capelle* in de nabije omgeving gelegen.

² MVG – Afdeling Geotechniek, 1996: Boring GEO-96/83-B1.

³ z.n., Lokale geschiedenis gemeente Gavere (<http://www.gavere.be/geschiedenis/lokalegeschiedenis.pdf>)

Fig. 10: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be/NL/NL1-4-2-3.shtm>, deel 37)

Ook de Atlas van de Buurtwegen uit 1841 toont hetzelfde beeld (Fig. 11).

Fig. 11: Atlas van de Buurtwegen (<http://www.gisoost.be/ATLASBW/>)

2.1.3.2 Voorgaand archeologisch onderzoek

Van het onderzoeksgebied zelf zijn geen archeologische vondsten bekend. In de onmiddellijke omgeving werden echter wel een aantal archeologische vondsten gedaan (Fig. 12), die aantonen dat de kans op archeologische sporen zeer reëel zou zijn.

Zo werd onder andere een grafveld aangetroffen in een zandgroeve in de Zavelputstraat in Beerlegem (Zwalm), dat dateert uit de Merovingische periode. Met behulp van dendrochronologie kon het zelfs meer bepaald +/- 587 gedateerd worden (CAI 501342). Het gaat om een grafveld van oorspronkelijk een 200-tal graven, waarvan één met een houten grafkamer dat een rijk vrouwengraf bleek te zijn met nog bewaarde textielresten. Grafgiften zijn aardewerk, glazen bekertjes, bijlen, lansen, puntstangen, pijlpunten, umbo's, twee scramasaksen, gespen en gordelsieraden, kralensnoeren en mantelspelden.⁴

In de Kouterstraat in Dikkelvenne zou een Romeinse weg aangetroffen zijn (CAI 500315).⁵ Het zou gaan om de weg van Bavai-Blicquy-Nederbrakel-Gent, van het type der holle wegen. Aan de westzijde bevond zich een drainagegracht. Ook even verderop werd de weg aangesneden (CAI 500316, gelegen onder CAI 500315), waarbij twee drainagegrachten aangetroffen werden, en waarbij bleek dat er in een latere fase een tweede weg, met slechts één drainagegracht, bovenop de eerste aangelegd is.

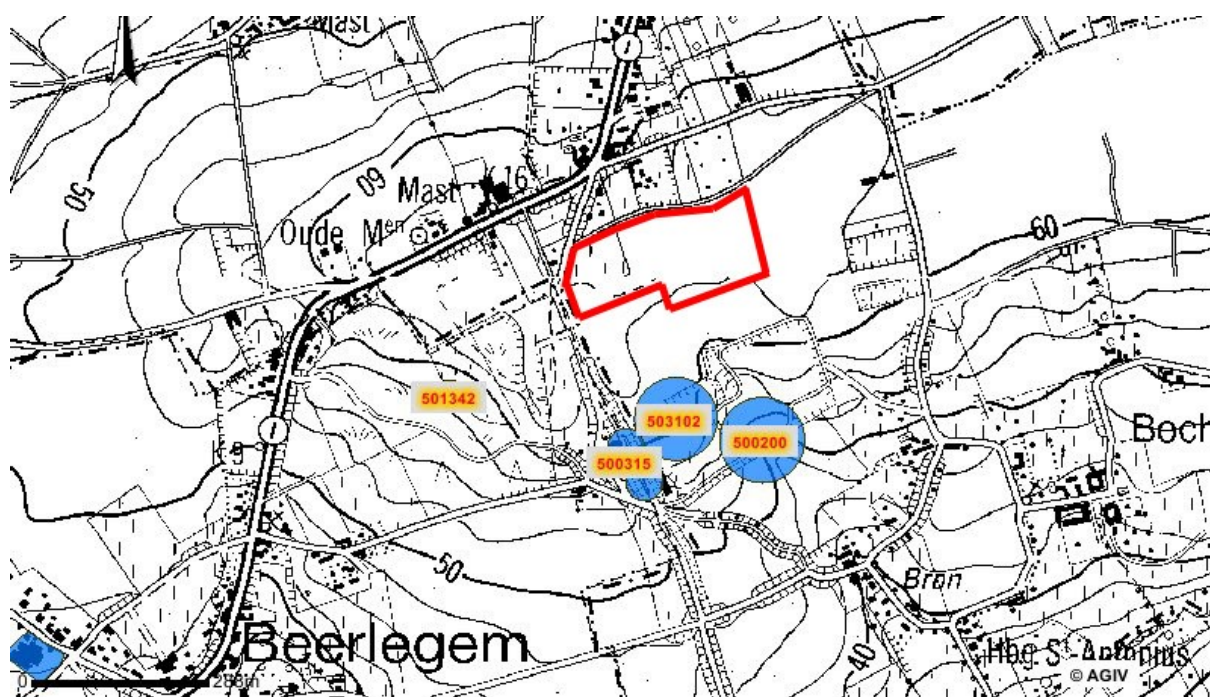

Fig. 12: CAI (<http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai>)

Andere Romeinse vondsten uit de buurt omvatten twee afvalkuilen met Romeinse scherven, houtskool en verbrande beenderen (CAI 503102), die aangetroffen werden tijdens een controle van de werken door John De Meulemeester in 1977, bij uitzavelingswerken langs de Athsche weg, door H. Pessemier. Het materiaal zou wijzen op een datering in de Midden-Romeinse periode.

⁴ Roosens H./A. Van Doorselaer, 1966: Enkele merkwaardige graven uit de Merovingische begraafplaats van Beerlegem, *Archaeologia Belgica*, 91, 26-45.

⁵ Rogge M., 1971. Een bijdrage tot de studie van het Gallo-Romeins wegenet in de streek tussen Schelde en Dender. In: *Helinium*, XI, 124-153.

Tijdens controle van werken door Marc Rogge in 1972, werden tot slot nog resten van een vermoedelijke Romeinse villa aangetroffen (CAI 500200). De resten worden gedateerd in de Vroeg-Romeinse periode en omvatten naast aardewerk ook dakpannen en Doornikse kalksteen.

2.2 Aard van de bedreiging

Op de onderzoeksterreinen wordt een uitbreiding van de ten zuiden gelegen zandgroeve gepland. Het betreft een droge industriële zandontginning, waarbij niet dieper zal gegaan worden dan de grondwatertafel. Hierbij wordt in eerste instantie de teelaarde, evenals de onderliggende lemige deklaag, afgegraven en elders gestockeerd. Het onderliggende zand, ca. 10 m, zal dan ontgonnen worden.

Na afloop van de ontginning zal de gestockeerde aarde terug aangebracht worden op de ontgonnen zone, daar de gronden een hoge landbouwkundige waarde hebben en de zone opnieuw in gebruik zal genomen worden voor akkerland of weiland. Dit zorgt er dus voor dat de oppervlakte van het terrein na de ontginning 8 à 10 m dieper zal komen te liggen.

Samengevat zorgt dit voor een verstoring van de bodem tot een diepte van 10 à 12 m, waardoor het archeologisch archief dan ook nagenoeg volledig verstoord zal worden. Bewaring van resten in situ zal dan ook geen optie zijn.

2.3 Werkwijze

2.3.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12 % van het te prospecteren terrein. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 2 m.

Het terrein is gelegen op het hoogste punt uit de buurt en hoogteverschillen ter plaatse zijn zeer beperkt. Er werd geopteerd om de werkputten een oost-west oriëntatie te geven, teneinde de leesbaarheid van de bodem zo optimaal mogelijk te houden.

Een deel van de te onderzoeken percelen kon niet onderzocht worden omwille van:

- het reeds verder opgeschoven ontginningsfront;
- de aanwezigheid van leidingen ter hoogte van de Kouterstraat, waardoor de werkputten op een veilige afstand van de rand van de straat begonnen werden.

Een groot deel van de archeologische sporen werd door middel van een guts (20 mm diameter) aangeboord, om de morfologie en diepte van de sporen na te gaan.

Alle sporen en de westelijke profielen van elke werkput, en de zuidelijke profielen van WP06 en WP07, werden fotografisch vastgelegd en alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen, en aanlegvondsten werden topografisch opgemeten. Ook alle coupes werden gefotografeerd en ingetekend op schaal 1:20.

2.3.2 Getallen

Het projectgebied omvat een oppervlakte van 2,48 ha. Van het totale onderzoeksgebied waren er, zoals hoger vermeld, nog een aantal niet te onderzoeken zones, die in totaal 2975 m² bedragen. Hierdoor komt het resterende onderzoeksgebied op 2,18 ha.

In totaal werden 16 werkputten aangelegd, wat overeen komt met 1375 lopende meter en een onderzochte oppervlakte van 2835 m². Dit komt neer op 13% van het onderzoeksgebied dat onderzocht is.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten belicht die het archeologisch onderzoek opgeleverd hebben.

3.1 Opbouw van de bodem en gaafheid van het onderzoeksgebied

Uit het onderzoek op het terrein blijkt dat het onderzoeksgebied in het verleden opgehoogd is (Fig. 13 en Fig. 14). Daarom bevinden de aangetroffen sporen zich dieper onder het maaiveld. Over het merendeel van het onderzoeksgebied bevindt het archeologische niveau zich op circa 60 cm onder het maaiveld of 62,45 m TAW. De aanwezige sporen in de leembodem zijn eerder slecht zichtbaar.

Fig. 13: Profiel WP01

Fig. 14: Profiel WP15

In het noordelijke deel van het terrein, alsook op de percelen 403A en 401A, was wel enige verstoring aanwezig. Dit is mogelijk het gevolg van de ligging van een aarden weg in het noorden van het terrein (Fig. 15) en verder van de inzet van zware (landbouw)machines (Fig. 16). Ook was de ondergrond enigszins verstoord aan de rand van de ontginning.

Fig. 15: Profiel WP05

Fig. 16: Profiel WP06

3.2 Archeologische vondsten

In totaal werden 68 fragmenten van voorwerpen ingezameld tijdens de aanleg en registratie van de werkputten, waarvan 60 in geregistreerde sporen.

Categorie	Subcategorie	Metaaltijden	Romeinse tijd	Middel- eeuwen/ nieuwe tijd	Onbepaald	Totaal
Aardewerk	Vaatwerk	25	1?	4	11	41
	Andere				1	1
Metaal	Gebruiks- voorwerp				1	1
	Andere				3	3
As, sintels, slakken					1	1
Steen	Zandsteen				7	7
	Kei				5	5
	Maalsteen	1				1
	Artefact				4	4
	Andere				4	4
Totaal		26	1	4	37	68

3.2.1 Metaaltijden

Verschillende aardewerkfragmenten kunnen toegewezen worden aan de metaaltijden, waarbij het overgrote deel lijkt geplaatst te kunnen worden in de ijzertijd. Deze fragmenten zijn handgevormd, waarbij sommige een 'besmeten' oppervlak vertonen. Verschillende sporen leverden geen dateerbaar materiaal op, hoewel een groot deel in associatie met de sporen met dateerbaar materiaal, ook eerder lijkt geplaatst te kunnen worden in de metaaltijden. Er zijn geen aardewerkfragmenten aangetroffen die met zekerheid vroeger geplaatst kunnen worden.

Aan de hand van de associatie met materiaal dat toebehoort aan de metaaltijden, kan ook de maalsteen in de ijzertijd gedateerd worden.

3.2.2 Romeinse Tijd

Eén aardewerkfragment dateert vermoedelijk uit de Romeinse periode, hoewel de fragmentaire bewaring de toewijzing aan een periode bemoeilijkt.

3.2.3 Middeleeuwen en nieuwe tijd

Hoewel in de omgeving in het verleden reeds sporen van Merovingische aanwezigheid konden vastgesteld worden, was het niet mogelijk materiaal aan deze periode toe te wijzen. Er konden wel enkele fragmenten aardewerk toegewezen worden aan de late middeleeuwen/nieuwe tijd.

3.2.4 Onbepaalde periode

Twee fragmenten oxiderend gebakken dunwandig aardewerk waren moeilijk toe te schrijven aan een specifieke periode. Ze lijken echter wel geplaatst te kunnen worden in de Romeinse tijd of later.

Verder werden nog vier objecten in silex als aanlegvondst in het vlak geregistreerd. Twee zijn in WP02 aangetroffen, waarvan één ongeveer 8 cm onder het oppervlak van de werkput tijdens de aanleg van een coupe op S08 en S09, en twee in WP16. Het gaat om drie afslagen en één klingfragment. Ze vertonen allemaal sporen van verbranding of verhitting. De stukken zelf laten geen datering toe, maar over hun ouderdom is mogelijk iets te zeggen op basis van hun stratigrafie. Het is namelijk zo dat ter hoogte van het archeologische niveau

Fig. 17: Voorbeeld van een ijswig op het onderzochte terrein

waar de silex voorwerpen geregistreerd werden, zich ook verschillende natuurlijke sporen aftekenen die als ijswigen geïnterpreteerd kunnen worden (Fig. 17), en gerelateerd kunnen worden aan zeer koude periodes uit het verleden.

3.3 Archeologische sporen

In totaal werden 111 sporen aangetroffen, waarvan 60 antropogeen van aard zijn, 41 natuurlijk en 7 onbepaald. Van de antropogene sporen kan er één algemeen aan de metaaltijden toegeschreven worden, vijf aan de ijzertijd, vier vermoedelijk aan de Romeinse tijd en één aan de late middeleeuwen of nieuwe tijd.

Uit een studie van de aangetroffen archeologische sporen kan verder besloten worden dat er zich ter hoogte van het onderzoeksgebied twee sites bevinden, die in hoofdzaak beschouwd kunnen worden als restanten van bewoning.

3.3.1 Site 1 – Houtbouw – Onbepaalde periode

Op perceel 403A, in werkput 2, werden sporen aangetroffen die toegeschreven kunnen worden aan een structuur in houtbouw, waarvan de datering evenwel onduidelijk is.

Structuur 1: WP02S06, WP02S07 & WP02S10. Het gaat om een structuur die eerder beperkt in omvang lijkt en mogelijk te beschouwen is als een spijker. Omwille van de vondst van de eerste twee sporen en het niet aantreffen van dergelijke sporen in de aangrenzende werkputten, werd hier een uitbreiding aangelegd, om meer inzicht te krijgen in de structuur. Hierbij werden opnieuw paalsporen aangetroffen. Deze vertonen echter een verschillende vulling, waardoor de relatie met de eerste twee sporen niet absoluut is. Toch kan WP02S10 aan deze structuur gerelateerd worden omwille van zijn ligging. Het is onduidelijk of ook de sporen WP02S08 en WP02S09 tot deze structuur behoren.

3.3.2 Site 2 – Bewoningssporen – IJzertijd en Romeinse tijd (?)

Op perceel 399C werd eveneens de aanwezigheid van een site vastgesteld in de vorm van een concentratie aan bewoningssporen die hoofdzakelijk lijken te dateren uit de ijzertijd, maar mogelijk ook kunnen toegeschreven worden aan de Romeinse tijd.

Greppels en grachten

Van een aantal sporen die geïnterpreteerd werden als greppels of grachten, kon het verdere verloop over meer dan één werkput gevolgd worden. Zij kunnen bijgevolg beschouwd worden als structuren. Het gaat met name om:

- Structuur 2: WP10S04 & WP11S07. Het gaat om een greppel met een noordwest-zuidoost oriëntatie, die eerder ondiep bewaard gebleven is, wat bleek uit een coupe op het spoor.
- Structuur 3: WP11S12, WP12S07 & WP13S06. Ook deze greppel heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie. De greppel kon gevolgd worden over een afstand van 83 m. Op basis van vondsten is het eventueel mogelijk de greppel toe te schrijven aan de Romeinse tijd.
- Structuur 4: WP12S03, WP13S08 (Fig. 18) & WP13S09. Deze structuur heeft een volledig andere oriëntatie, namelijk noordoost-zuidwest. Het gaat om twee parallelle greppels met een tussenafstand van ongeveer 6 m, die eventueel een weg zouden kunnen afgebakend hebben. De structuur kon over een afstand van 38 m gevolgd worden.
- Structuur 5: WP15S10 & WP16S08. De laatste greppel heeft wederom een noordwest-zuidoost oriëntatie.

Fig. 18: Coupe greppel WP13S08

Houtbouw

Tijdens het onderzoek kwamen ook sporen van houtbouw aan het licht. Het gaat om de volgende structuren:

- Structuur 6: WP14S04, WP14S05, WP14S06 (Fig. 20) & WP14S07. Deze vier paalkuilen werden op een rij aangetroffen (Fig. 19) en kunnen met vrij grote zekerheid toegewezen worden aan een gebouw met oost-west oriëntatie, vermoedelijk een woonhuis. Gezien de grootte van de kuilen kunnen ze waarschijnlijk aanzien worden als restanten van de nokbalkdragers. Rond deze zone zijn nog verscheidene andere sporen aangetroffen die geïnterpreteerd zijn als paalkuilen, maar hun relatie met deze structuur is onduidelijk.

Fig. 19: Overzicht van de paalkuilen S04-07 in WP14

Fig. 20: Coupe WP14S06

- Structuur 7: WP15S02 & WP15S03. Twee gelijkaardige paalsporen die mogelijk afkomstig zijn van een constructie met noordwest-zuidoost oriëntatie en met een beperkte omvang (spijker?).
- Structuur 8: WP15S04 & WP15S05. Twee gelijkaardige paalsporen die mogelijk afkomstig zijn van een constructie met oost-west oriëntatie en met een beperkte omvang (spijker?). De oriëntatie sluit aan bij die van structuur 6.

Kuilen

Verspreid over het terrein werden verscheidene kuilen aangetroffen. Opmerkelijk zijn een aantal houtskoolrijke kuilen waarvan de interpretatie niet helemaal duidelijk is (Fig. 21 tot Fig. 25). Hoewel bij de zeefresidu's van de genomen stalen geen botfragmenten konden vastgesteld worden, is het niet uitgesloten dat het om crematieresten gaat. Aanwijzingen voor een interpretatie als haard, zoals verbrande leem aan de randen, werden niet vastgesteld. Tot slot zijn het mogelijk kuilen die met een ander doel gegraven zijn, maar waarin later verbrand afval gedeponneerd is.

Een aantal van deze sporen vormen een concentratie die beschouwd kan worden als een structuur (structuur 9), namelijk WP12S06, WP12S08 & WP12S12.

Fig. 21: WP07 S01

Fig. 22: WP12 S06

Fig. 23: WP12 S08

Fig. 24: WP12 S12

Fig. 25: WP14 S12

3.4 Besluit

Uit het archeologisch onderzoek van het terrein blijkt dat er twee sites afgebakend kunnen worden. Het gaat om een houtbouw structuur met onduidelijke datering en een bewoningszone die gedateerd kan worden in de ijzertijd en mogelijk ook Romeinse tijd.

Opvallend is dat de densiteit aan sporen veel lager is op percelen 403A en 401A, dan op perceel 399C en dat er ook meer verstoring aanwezig is, die hoofdzakelijk het gevolg lijkt te zijn van zware (landbouw)machines. Het perceel met de hoogste sporendensiteit is dus ook het perceel met de beste bewaringstoestand.

Ondanks de nabijheid van resten uit de Merovingische periode, konden geen van de aangetroffen sporen aan deze periode gerelateerd worden.

4 Waardering

Aangezien de verstoring van de bodem tot een diepte van ca. 10 à 12 m gaat, wordt het archeologisch archief nagenoeg volledig verstoord. Bewaring van resten in situ is dan ook geen optie.

4.1.1 Site 1 – Houtbouw – Onbepaalde periode

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

In functie van gaafheid van bewaringstoestand van

- Mobilia (vondsten)
 - Weinig kans op (een goede) bewaring van niet-verbrande organische resten
 - Weinig vondstcategorieën vertegenwoordigd
- Sporen
 - Gaafheid
 - Weinig menselijke bodemingrepen na de metaaltijden, met uitzondering van de landbouw
 - Beperkte impact van bodemerosie op het verdwijnen van de sporen, mede dankzij de ophoging van het terrein
 - Toch vrij sterke verstoring in de nabije omgeving opgemerkt, als gevolg van de landbouw
 - De leesbaarheid van de bodem is eerder moeilijk

Inhoudelijke kwaliteit

Omwille van de sterke verstoring in deze zone, lijkt de inhoudelijke kwaliteit eerder beperkt.

4.1.2 Site 2 – Bewoningssporen – Ijzertijd en Romeinse tijd (?)

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

In functie van gaafheid van bewaringstoestand van

- Mobilia (vondsten)
 - Weinig kans op (een goede) bewaring van niet-verbrande organische resten
 - Andere vondstcategorieën zijn 'normaal' vertegenwoordigd
- Sporen
 - Gaafheid
 - Weinig menselijke bodemingrepen na de metaaltijden, met uitzondering van de landbouw
 - Beperkte impact van bodemerosie op het verdwijnen van de sporen en/of vermenging in de ploeglaag, mede dankzij de ophoging van het terrein
 - De leesbaarheid van de bodem is eerder moeilijk en de sporen zijn eerder onduidelijk afgelijnd

Inhoudelijke kwaliteit

Wat dit betreft kan het volgende gelezen worden in de onderzoeksbalans – archeologie: “Al bij al zijn tijdens het graven van proefsleuven weinig sites uit de metaaltijden geregistreerd. Zonder twijfel speelt de aard van de sporen (vaak klein, ondiep en moeilijk leesbaar) hierbij een rol. Ook de kenmerkende vondstenarmoede van nederzettingssites uit deze periode is een bepalende factor. Wegens de vaak kleine afmetingen van de structuren en de slechte bewaringstoestand van o.m. de wandpalen is de manier van werken tijdens de mechanische prospectie zeer belangrijk.”⁶

Het voorkomen van sites uit de ijzertijd is echter niet specifiek gebonden aan de regio: “Bekende sites uit de vroege, midden en late ijzertijd lijken zowat evenredig verspreid over Kempen, Zandleemstreek en Zandstreek...”⁷

6 http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/metaaltijden/evaluatie_bekend_onderzoek

7 http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/metaaltijden/evaluatie_bekend_onderzoek

5 Aanbevelingen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sites en analyse van het geplande grondverzet, worden voor de archeologische sites de volgende opties overwogen:

Advies 1

Het deel van het onderzoeksgebied dat ligt buiten de twee afgebakende sites kan archeologisch vrijgegeven worden omwille van de afwezigheid van behoudenswaardige archeologische sporen, structuren of sites.

Advies 2

Ook site 1 kan archeologisch vrijgegeven worden omwille van de eerder sterke verstoringen in deze zone, waardoor verder onderzoek eerder weinig zou bijdragen.

Advies 3

Site 2 heeft een hoge informatiewaarde die maar gevaloriseerd kan worden indien een vervolgonderzoek wordt geadviseerd voor de volledige site.

- Ofwel behoud in situ, meer bepaald het stopzetten van de versturende activiteiten
- Ofwel behoud ex situ, meer bepaald het preventief opgraven van het betreffende areaal (met name ca. 1 ha in het huidige onderzoeksgebied)

Advies 4

In het geval van een preventieve opgraving, is het mogelijk interessant een post te voorzien voor het uitvoeren van C14-dateringen, gezien de aanwezigheid van een groot aantal houtskoolrijke sporen.

6 Bibliografie

6.1 Publicaties

z.n., 2009, Bijzondere voorschriften bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem.

z.n., Lokale geschiedenis gemeente Gavere,
(<http://www.gavere.be/geschiedenis/lokalegeschiedenis.pdf>)

MVG – Afdeling Geotechniek, 1996: Boring GEO-96/83-B1.

Rogge M., 1971. Een bijdrage tot de studie van het Gallo-Romeins wegennet in de streek tussen Schelde en Dender. In: *Helinium*, XI, 124-153.

Roosens H./A. Van Doorselaer, 1966: Enkele merkwaardige graven uit de Merovingische begraafplaats van Beerlegem, *Archaeologia Belgica*, 91, 26-45.

Snick, P. van, 2008: *Ontheffing tot het opstellen van een MER. Ontheffingsbeslissing. Project Zandontginning te Gavere*, onuitgegeven rapport.

6.2 Websites

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2009)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be/>

7 Bijlagen

7.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing

7.2 Glossarium

Ex situ	Het tegenovergestelde van in situ.
Horizont	Een duidelijk onderscheidbaar deel van de bodem, op basis van chemische en fysische eigenschappen van die bodem.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Onderzoeksgebied	Deel van het terrein dat onderworpen is aan een archeologisch onderzoek.
Silex	Een gesteente dat in kalksteen wordt aangetroffen en meestal bruin of grijs van kleur is. In het verleden maakten mensen stenen gebruiksvoorwerpen van dit materiaal.

7.3 Archeologische periodes

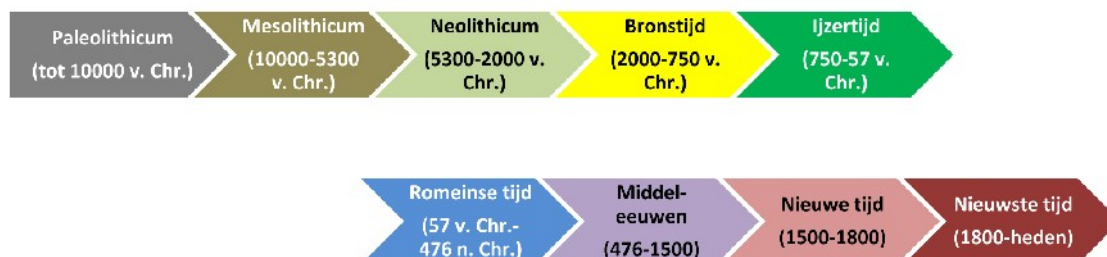

Fig. 26: Archeologische periodes

7.4 Inventarislijsten

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

7.5 Opgravingsplannen

- Bijlage 1: Overzichtsplan
- Bijlage 2: Detailplan perceel 399c op schaal 1:250
- Bijlage 3: Detailplan perceel 401a op schaal 1:250
- Bijlage 4: Detailplan perceel 403a op schaal 1:250

Terreindagboek - Aanwezigheden

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Dikkelvenne (Gavere)

Plaats, Toponiem: Kouterstraat

Projectnr: 2009/335

Code: DIKO

totaal uren

Datum	Aanwezigheden					Bemerkingen
	naam	van	tot	van	tot	
17/11/2009	Natasja Reyns (NR)	7.40u	11.45u	12.15u	17.40u	
17/11/2009	Jordi Bruggeman (JB)	7.40u	11.45u	12.15u	17.40u	
17/11/2009	Hubert De Pessemier (kraanman)	8.00u	11.40u	13.30u	16.00u	
17/11/2009	Nancy Lemay (RO-Vlaanderen)					Bezoek
18/11/2009	Natasja Reyns	7.40u	11.45u	12.15u	17.40u	
18/11/2009	Jordi Bruggeman	7.40u	11.45u	12.15u	17.40u	
18/11/2009	Hubert De Pessemier (kraanman)	7.40u	11.45u	13.00u	16.00u	
19/11/2009	Natasja Reyns	7.30u	11.45u	12.15u	17.40u	
19/11/2009	Jordi Bruggeman	7.30u	11.45u	12.15u	17.40u	
19/11/2009	Hubert De Pessemier (kraanman)	8.00u	11.40u	13.30u	15.00u	
20/11/2009	Natasja Reyns	7.40u	12.00u	12.15u	16.15u	
20/11/2009	Jordi Bruggeman	7.40u	12.00u	12.15u	16.15u	
20/11/2009	Peter Hoefman (landmeter)	8.45u	16.10u			
21/11/2009	Natasja Reyns	10.00u	12.45u	13.00u	17.00u	
21/11/2009	Jordi Bruggeman	10.00u	12.45u	13.00u	17.00u	

9.45u
9.45u
7.10u
9.45u
9.45u
7.30u
9.55u
9.55u
6.10u
8.25u
8.25u
7.25u
6.45u
6.45u

Beschrijving van de coupes gemaakt tijdens de archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Dikkelvenne - Kouterstraat

WP02 S07

De vulling bovenaan is grijs-zwart met wat houtskool. Onderaan is ze homogener bruin en minder duidelijk afgelijnd.

WP02 S08

Het spoor heeft een homogeen bruine vulling die bovenaan grijzer is en houtskool bevat. De aflijning is zeer onduidelijk.

WP02 S09

De vulling van dit spoor is zeer gelijkaardig aan dat van WP02 S08, maar de aflijning is duidelijker.

WP07 S01

De kuil heeft een grijs-zwarte, houtskoolrijke vulling die bovenaan enigszins gelaagd is. Onderaan is ze sterk verstoord door bioturbatie.

WP11 S07

Dit spoor heeft een wit-bruine vulling. Het spoor zelf is zeer ondiep en heeft een eerder onduidelijke aflijning. Er is geen gelaagdheid zichtbaar.

WP12 S04

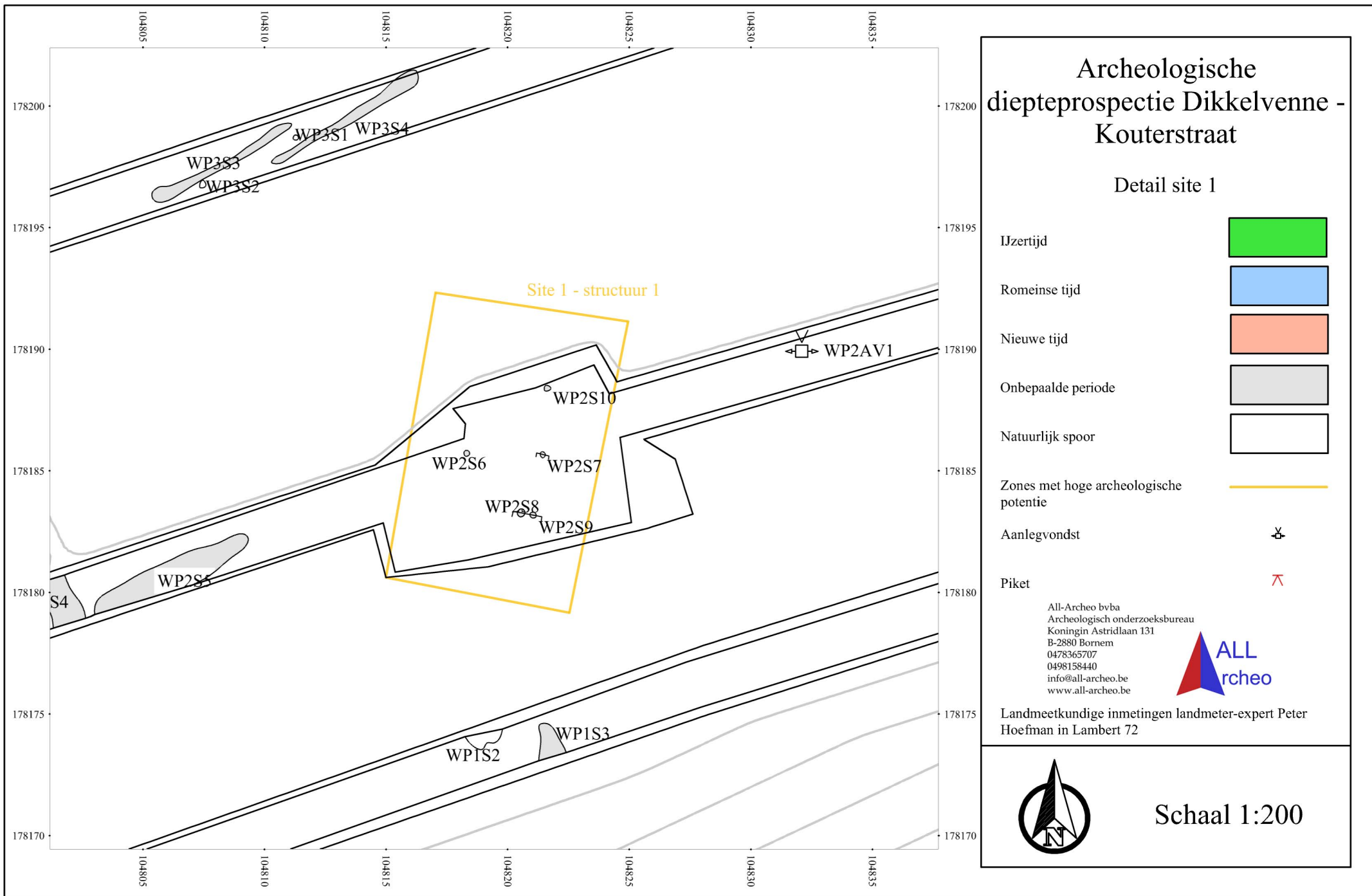
Dit spoor is natuurlijk van aard, en is waarschijnlijk het gevolg van een ijswig. Het spoor heeft een grijze kern, in de vorm van een punt. Hierrond tekent zich een duidelijke roestkleurige band af, die roestbrokjes bevat. Tot slot is de buitenste aflijning aanwezig in de vorm van een donkerbruine lijn. De verschillende verkleuringen lijken enigszins verticaal gelaagd.

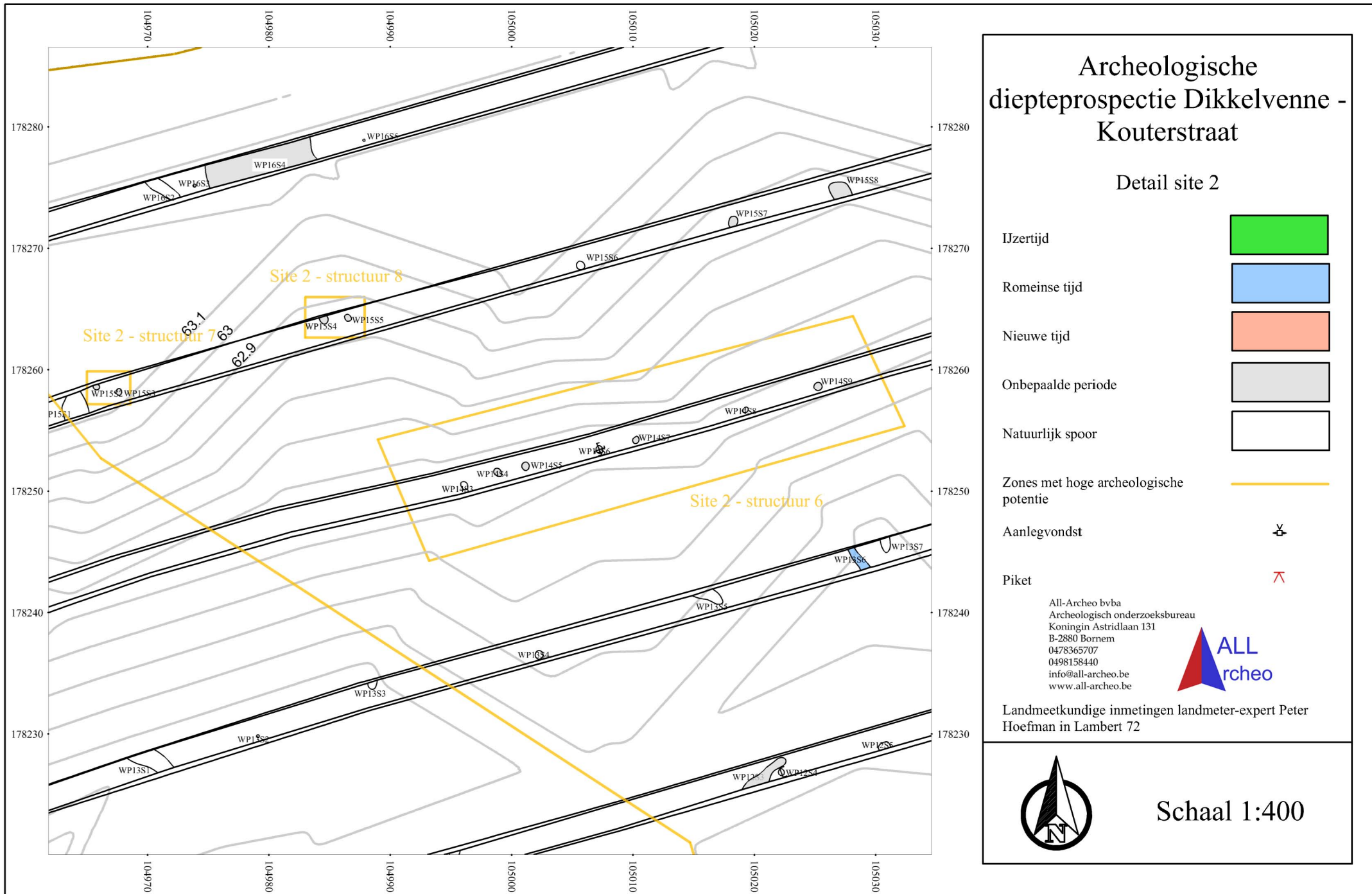
WP13 S08

De grijsbruine vulling van de greppel is duidelijk afgelijnd en vertoont onderaan een gelaagdheid. Hier is ze donkerder.

WP14 S06

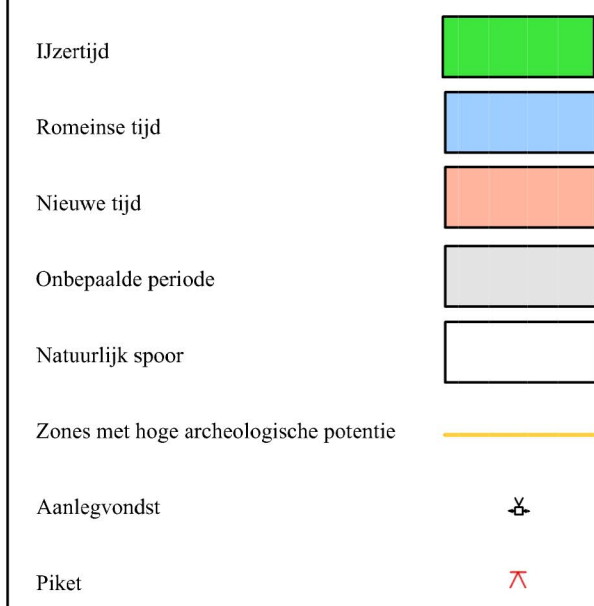
- a) De bovenste vulling is wit-grijs en is duidelijk afgelijnd.
- b) De eigenlijke kuil heeft een homogeen bruine vulling en vertoont duidelijk sporen van bioturbatie. De aflijning is onduidelijker.
- c) Onderaan is mogelijk de aflijning van een paal zichtbaar, maar de aflijning is zeer onduidelijk. Het onderscheid bestaat er vooral in dat de vulling hier homogener van uiterlijk is dan de omringende natuurlijke bodem.

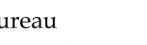

Archeologische diepteprospectie
Dikkelfenne - Kouterstraat

Detailplan perceel 399c

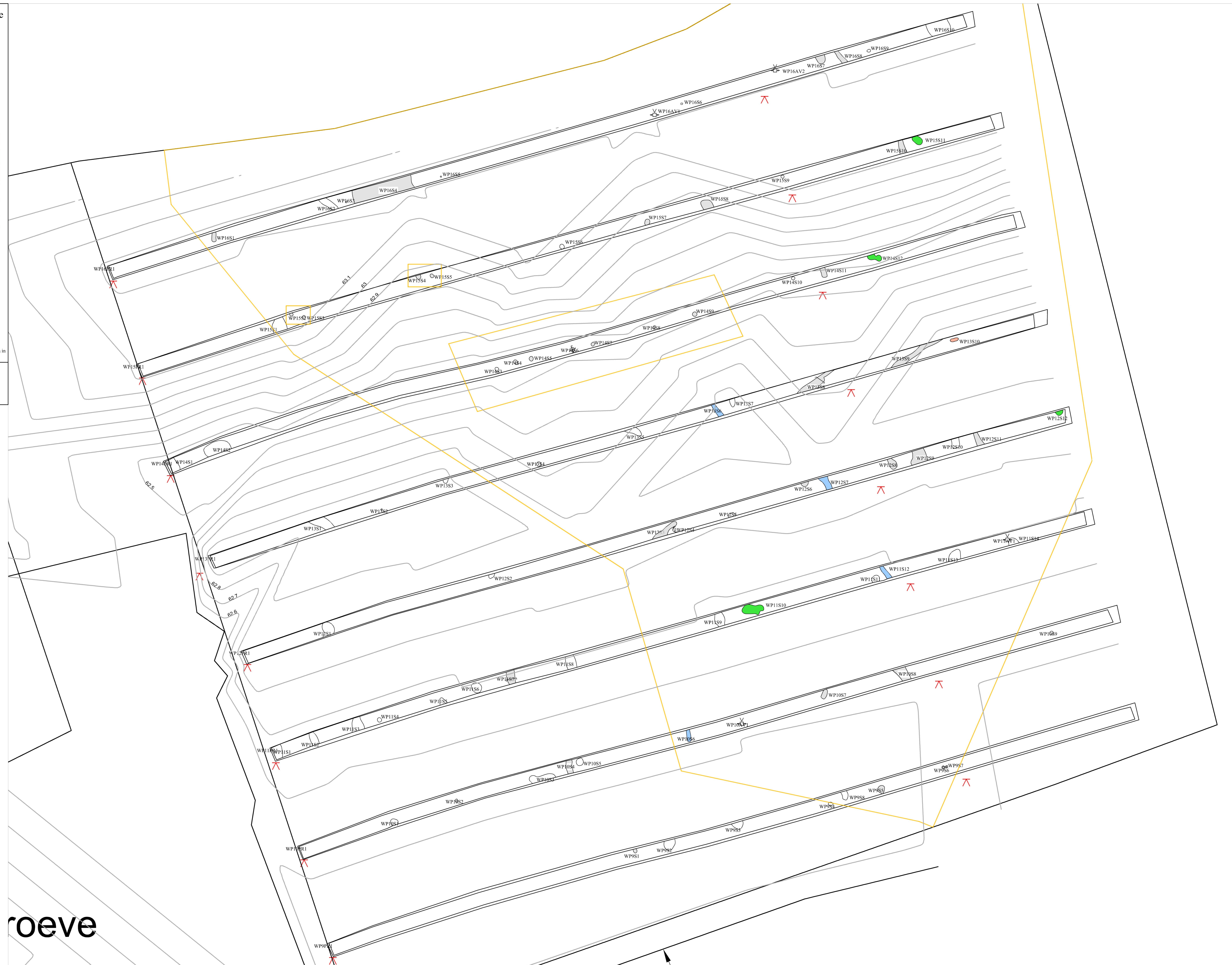
All-Archeo bvba
Archeologisch onderzoeksbureau
Koningin Astridlaan 131
B-2880 Bornem
0478365707
0498158440
info@all-archeo.be
www.all-archeo.be

Landmeetkundige inmetingen landmeter-expert Peter Hoefman in
Landmet 72

Schaal 1:250

Archeologische diepteprospectie Dikkelvenne - Kouterstraat

Detailplan perceel 401a

Uzertijd	
Romeinse tijd	
Nieuwe tijd	
Onbepaalde periode	
Natuurlijk spoor	
Zones met hoge archeologische potentie	
Aanlegvondst	
Piket	

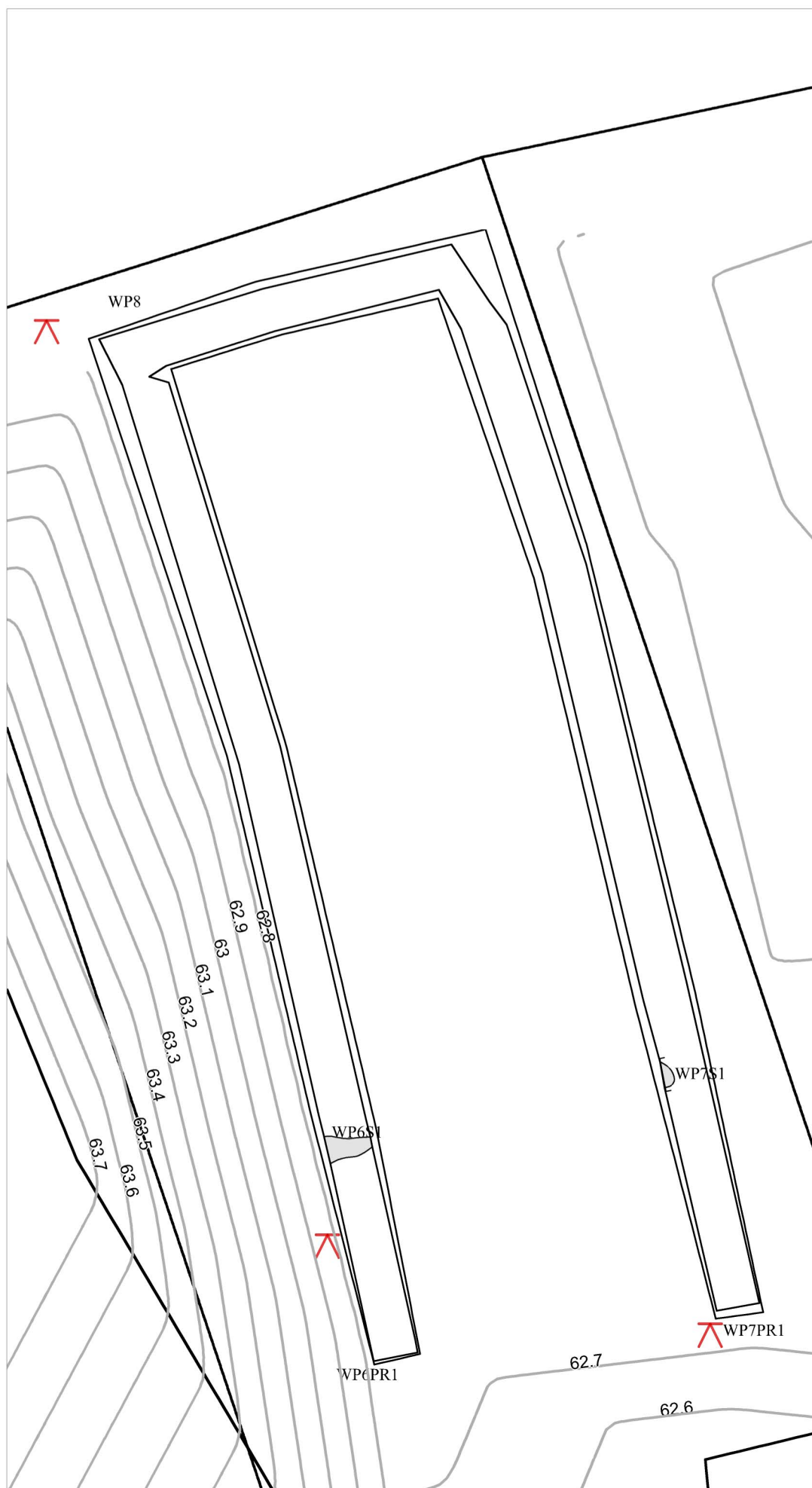
All-Archeo bvba
Archeologisch onderzoeksbureau
Koningin Astridlaan 131
B-2880 Bornem
0478365707
info@all-archeo.be
www.all-archeo.be

Landmeetkundige inmetingen landmeter-expert Peter Hoefman in
Lambert 72

Schaal 1:250

Archeologische diepteprospectie
Dikkelvenne - Kouterstraat

Detailplan perceel 403a

IJzertijd

Romeinse tijd

Nieuwe tijd

Onbepaalde periode

Natuurlijk spoor

Zones met hoge archeologische potentie

Aanlegvondst

Piket

All-Archeo bvba
Archeologisch onderzoeksbureau
Koningin Astridlaan 131
B-2880 Bornem
0478365707
0498158440
info@all-archeo.be
www.all-archeo.be

ALL
rcheo

Landmeetkundige inmetingen landmeter-expert Peter Hoefman in
Lambert 72

Schaal 1:250

This archaeological depth prospect map illustrates the site of Dikkelvenne - Kouterstraat. The map features several long, narrow rectangular structures, likely foundations or walls, oriented diagonally across the plot. A yellow rectangular zone highlights a specific area in the center-right, containing several small, irregular shapes and labels. The map is overlaid with a grid of contour lines, with labels such as 63.2, 63.3, 63.4, 63.5, 63.6, and 63.7 indicating elevation. A legend in the top-left corner defines the symbols used: green for Iron Age (IJzertijd), blue for Roman period (Romeinse tijd), orange for Middle Ages (Nieuwe tijd), grey for undetermined period (Onbepaalde periode), and white for natural features (Natuurlijk spoor). A yellow line indicates zones with high archaeological potential. Red arrows point to specific features, and a red 'X' marks a construction finding (Aanlegvondst). A red triangle indicates a picket (Piket). The map is titled 'Detailplan perceel 403a' and includes contact information for All-Archeo bvba. A north arrow and scale of 1:250 are also present. The map is labeled 'Kouterstraat' along the left edge and 'Ontginningsfront' at the bottom right.